

Др Владимир Јерковић¹

Градска библиотека

„Карло Бјелицки“ Сомбор

<https://doi.org/10.18485/biblioinfo.2017.ch9050.48> НАШЕ НОВИНЕ „1943/1944“

НАШЕ НОВИНЕ: ПОЛИТИЧКИ, ГОСПОДАРСКИ И ДРУШТВЕНИ ЛИСТ 1943-1944.

Сажетак

Наше новине су биле, пре свега, политички лист у којем су се могле наћи и рубрике из области привреде и друштвених питања. Превасходни циљ покретања овог листа је био наставак већ покренуте кроатизације Буњеваца и Шокаца, а за време окупације Града Сомбора у Другом светском рату од стране мађарских фашистичких трупа. Лист је излазио у Сомбору од 2. априла 1943. до 6. октобра 1944. године. Покретач, издавач и одговорни уредник листа био је Грга Вуковић, адвокат из Сомбора. Лист се налази у фонду завичајне периодике у Градској библиотеци „Карло Бијелицки“ и представља сведочанство времену и одређеним, превасходно националистичким, односно политичким циљевима, који су подржавани од стране окупатора, како би се на овај начин и Бачка учинила, барем привидно, хрватским историјско-националним подручјем, као што је већ и фактички то Срем постао, тада у саставу Независне Државе Хрватске. Чланци на које читалац може наићи представљају доказ о третману одређених националних и етничких група са циљем преквалификавања већ дубоко укорењених и вековима заступљених етничких заједница које је Хрватска сељачка странка намеравала преобратити у Хрвате. Деловање Грге Вуковића, како у овом листу, тако и на месту заступника у будимпештанском сабору, али и у његовом новинарском позиву било је управо на пољу буђења националне свести Хрвата, борби против декроатизације Буњеваца и Шокаца и успостављања што бољих односа са окупационим снагама, што је евидентно из садржаја листа. Аутор чланка имао је намеру осветлити овај део, колико сомборске, толико и националне историје, указати на тенденциозни садржај листа и улогу *Наших новина* у ратном периоду, те сачувати од заборава историјске чињенице важне за правилније и боље разумевање савремених проблема и тенденција које

---

1 Градска библиотека „Карло Бјелицки“, Краља Петра I, 25000 Сомбор
vladimirjerkovic@yahoo.com

постоје у сфери политичког деловања одређених мањинских заједница у Републици Србији данас.

Кључне речи: *Наше новине*, др Грга Вуковић, Хрвати, Шокци, Буњевци, Сомбор, Други светски рат.

Увод

Вековима тесно везан за Србе, буњевачки народ је у слози са српским на војвођанским поднебљима Бачке, али и Барање, упоредо заживео и опстојавао све до пред крај Другог светског рата, када је једном декларацијом² укинута право, односно могућност, самоодређења и изјашњавања према националности Буњеваца и Шокаца, као засебног и својственог народа са неотуђивим правом самоопредељења, односно када је кроатизација ових народа и системски била настављена, овога пута од стране политичких актера тога времена а у новононасталој Федеративној Народној Републици Југославији.³ У овом раду приказаћаемо управо део историје, поткрепљене доказима, који сведочи о ратном раздобљу, политичком опортунизму, агитацији и пропаганди која се спроводи за време окупације Бачке од стране мађарских фашистичких трупа.

Међутим, сведоци смо данас да су обичаји, култура и језик сачувани, те да смо сада управо у времену процвата, можда боље и примереније речено поновне актуелизације буњевачке националности и то најинтезивније, готово искључиво, у оквирима Републике Србије, у поредеђењу са околним државама у региону, у којима је овај народ, такође, вековима настањен. Историјска чињеница постојања буњевачке заједнице јесте и штампана периодика, пет листова који су излазили у Сомбору, од којих је последњи у низу настао у јеку Другог светског рата.

---

2 Реч је о декларацији Главног народноослободилачког одбора Војводине, одељења за унутрашње послове, број 1040/1945 од 14.5.1945. г. донете у Новом Саду у којој, између осталог, јесте наређено издавање нових легитимација за Буњевце и Шокеце у којима се у одељку за националност употребљава реч "Хрватско".

3 Више о томе видети <https://www.subotica.com/vesti/bunjevacki-savet-trazi-donosenje-deklaracije-o-ponistavanju-akta-nasilne-asimilacije-bunjevaca-id31962.html>.

Naše novine,⁴ политички, привредни и друштвени лист, излазио је у Сомбору од 2. априла 1943. до 6. октобра 1944. године. Издавач и одговорни уредник листа био је Грга Вуковић,⁵ адвокат из Сомбора и народни заступник у будимпештанском парламенту. Лист је био штампан латиницом, у ротационој штампарији Јосипа Бошњака на истој адреси где се налазило и уредништво, и био је намењен Хрватима, Буњевцима и Шокцима. Имао је тираж од 5.000 примерака. Штампан је на осам страна и садржавао је илустрације.

О Нашим новинама

На страницама *Наших новина* читалац је наилазио на сталне рубрике: Преглед вањске ситуације,⁶ Политичке висти, Господарство, Спорт... У сваком броју, поред рубрике Занимљивости, доносио је прозне и лирске текстове, стално позивајући на сарадњу младе таленте. Од сталних сарадника треба споменути Антуна Карагића, Матију Колара, Ивана Димића, Петра Царева, једног од уредника листа, и Ивана Мироницког. Грга Вуковић је у уводнику првог броја између осталог рекао:

„Покретајући овај лист, дајемо му наслов *Наше новине* са искреном жељом, да то буду одиста наше новине са надом и уверењем да ће *Наше новине* бити новине свију нас и за све нас, који припадамо буњевачком и шокачком пуку...”

У редакцији *Наших новина*, у улици Чихаш Бенеа бр. 3 у данашњем насељу Млаке, односно Онча, на периферији Сомбора, током 1944. године штампао се и његов додаток под именом *Наш календар*. У броју 30, прве године излажења листа на његовој другој страни (22. октобар 1943.), уредништво *Наших новина* је објавило вест о добијању дозволе за издавање буњевачко-шокачког календара за 1944. годину. Главна пажња у Календару била је посвећена буњевачко-шокачкој култури и обичајима.

4 Одлука је аутора чланка да назив листа само у првом помињању наводи у оригиналу и на писму на којем је лист штампан.

5 У понеким изворима уместо Грга наведено је Грго.

6 Оригиначне називе рубрика пишемо према српском правопису, онако како се изговарају, али без превођења или уподобљавања са стандардизованим формама данашњег језика.

Уредничка концепција др Грге Вуковића и сврха издавања *Наших новина*

При овим општим подацима, које смо управо изнели пред читаоца, нису најјасније и на најпрецизнији начин изнете чињенице које говоре много о раду и политици др Вуковића, а узимајући у обзир да је лист излазио искључиво за време окупације Сомбора. У првом обраћању читаоцима јасно је да и шокачки и буњевачки живаљ треба да представља читалачку публику али није превише тешко опазити да је реч о пре свега хрватству, које некако обједињује ове националне групе, а по кључу припадништва Римо-католичкој црквеној заједници. Не можемо се отети утиску да покретач и главни уредник листа др Грга Вуковић ипак чини озбиљну политичку агитацију, а што је евидентно у сваком наредном броју листа. Штавише, уредник у првом броју на самом крају пише:

„Поздрављајући са овим мислима наше драге читаоце, желимо истаћи, да ће *Наше новине* за време овог светског рата са овим редцима и завршити политизирање. Данашња времена нису за политику, нису за политичка расправљања, јер она могу врло лако да створе раздор међу људима, док је наш циљ да Буњевци и Шокци буду сложни, јер само слогом ћемо моћи постићи наше жеље.”

Већ и по првом читању овога цитата јасно је да рођени Чонопљанац, дакле човек рођен у насељу надомак Сомбора, у потпуности изоставља помињање Срба суграђана, а за шта не можемо прихватити да нема тенденциозне карактеристике. Друго, др Вуковић уређује лист који излази у прилично јаком тиражу од 5.000 примерака, када знамо то да је намењен искључиво одређеној популацији. И треће, али и најупечатљивије, јесте управо контрадикторност уредникових изјава. Наиме, у сваком наредном броју објављиване су политичке вести, извештаји са ратишта и друго у вези са неприликама у свету, али је и најнеупућенијем читаоцу већ на први поглед јасно да је сваки чланак чисто пропагандистички, да су вести конципиране тако да се ствара подршка и/или одобравање у буњевачком и шокачком народу за све оно што окупатори чине, како у Бачкој тога времена, тако и широм Европских бојишта. Помињање немилостивог рата на самом почетку, изрази дубоке захвалности Угарској држави, као да иста на овом простору није престала да буде власт по завршетку Првог светског рата, уз упућивање сународника на приклањање окупационој

војсци и управи пропраћено је освртом на стару постојбину Буњева и Шокаца, а о чему др Вуковић пише:

„Нас Буњевце и Шокце судбина је сместила у овај крај свита. Наше досељење у Бачку према аутентичним историјским подацима извршено је у годинама 1686-1687, каде су наши предци под упутством Фрањеваца, као својих духовних вођа, око 150.000 напустили стару постојбину: Далмацију и Херцеговину...”

Даље, у наставку цитираног пасуса, др Вуковић пише о упућеној молби и дозволи наклоњеног им цара да се настане и заснују трајно своје животе на овом подручју. И заиста, уредник у сваком броју спаја неспојиво, поставља рубрике посвећене поезији, прози, такмичењима спортским, саветима за домаћице, чланке о пољопривреди, оглашавања за продају, док је централни део сваког броја стање на фронтима и важније вести у вези са одлукама окупационе фашистичке управе. Дакле, садржај са јасном намером извештава одабрану јавност (буњевачку и шокачку) о тренутном стању које иде на руку управо онима који пропагирају своје идеје и планове народу који је вековима уназад настањен на овим просторима заједно са српским народом, а који се од њега разликује готово само и искључиво по припадности другом хришћанском обреду. У таквим околностима Другог светског рата, у жеку борби и тираније, којој су се многи свесрдно прикључили, излазе *Наше новине*, добијају дозволу за рад, омогућено никада јефтино штампање и пласирање, што све иде у прилог претпоставци да су морале одговарати и мађарским-фашистичким окупационим властодршцима, али и то да су овим новинама појединци покушавали донекле уплести интересе новоформиране Независне државе Хрватске, као актера, у области припојеној Мађарској, управо инструкујући јавно мњење и актуелизујући постојање Хрвата у овом делу окупираних Краљевине Југославије. Као поткрепљење овој тврдњи стоји и податак да се Вуковић већ у раној доби почео бавити политиком, те да је био повезан са суграђанином Антуном Матарићем, у којем је имао истомишљеника по ставу да су Буњевци–Хрвати, неодвојиви део хрватског народа. Пре распада Аустро–Угарске био је заступник у будимпештанском парламенту и према томе није тешко за поверовати да је стекао и задржао бројне везе са политичарима у главном граду Мађарске, односно и даље неговао оне везе које су могле омогућити да у ратним годинама стекне и материјалне, финансијске али и правне услове и дозволе за

ширење своје политике. Програм Хрватске републиканске сељачке странке, која је тај назив добила 1920. године, је осим код Вуковића и Матарића, у Сомбору нашао присталице и у Ивану Бошњаку, Шими Карасу, Јосипу Колићу, Фрањи Малбашићу, Фрањи Матарићу, Фрањи Мијићу, Јосипу Палићу, Антуну Парчетићу, Јосипу Стрилићу, Антуну Вујевићу и другима.⁷

Како не бисмо одмах сада улазили у уредникову биографију и друге околности, за шта ће у каснијем тексту бити посвећено речи, наставимо анализу онога што је уредник Вуковић бирао у првим бројевима новина. Оно што се некако посебно запажа у секцијама посвећеним за оглашавање и рекламирање је то да нема огласа српских занатлија, продаваца али ни немачких, што оставља утисак да је реч и о локал-национал-патриотском односу према економији унутар вароши, указујући на повољности код продаваца Буњеваца и Шокаца. Такође, индикативно је и често помињање Суботице којој Сомбор гравитира, према др Вуковићу, која је често помињана или је саставни део чланака у новинама, што сасвим одговара територијалној управи коју су мађарски-фашистички окупатори у то време са успехом спровели, и не само својим снагама него придруженим напорима домаћих хомведа, колоборациониста, добровољаца и других, попут фолксдојчера који су на најразличитије начине помагали интеграцију нове власти, прогоне неистомишљеника и све друго толико нам познато.

Хвалоспеви диктатору Хортију сведоче и потврђују претходне тврдње, а у даљем тексту покушаћемо приближити читаоцу садржај листа и оно што је најважније за предмет истраживања овде. У Сомбору је 9.4.1943. изашао је број 20 *Наших новина*, а са насловне стране цитирамо аутора чланка потписаног као Ц. За потребе овог рада издвајамо наслов и уводни део чланка:

**„Хорти Миклош Регент Краљевине
Мађарске Патрон Буњеваца**

Буњевци и Шокци у Мађарској добро познају велике државничке способности регента Краљевине Мађарске... ”

7 Према списима Радивоја Стоканова сачињаваним за потребе секције интернет сајта Градске библиотеке „Карло Бијелицки” у Сомбору на којој су базе података Дигиталне збирке. Више о томе видети: http://www.biblioso.org.rs/digitalna_zbirka.php?lng=ci

Да би у наредном пасусу писало:

„У данашњем броју *Наших новина* упознаћемо нашу јавност са поближом сликом из свакидањег живота и рада тога човика, који игра прву улогу у мађарском државном животу, па тиме и у животу наших Буњваца и Шокаца.“

А пред крај, и након афирмативног описа друштвених активности Хортијеве супруге, аутор чланка пред крај истиче и то да:

„Као државни поглавар регент се строго придржава Устава и не допушта та итко у том погледу на њега утиче.“

Оно што је централна тема овог рада јесу чланци и фељтони који су се тицали друштвеног и политичког живота и намера представника⁸ Буњеваца и Шокаца, а дефакто понајвише њих као Хрвата, за шта многи од њих себе никад нису сматрали, све са циљем што бољег позиционирања у будућој констелацији снага, а након окончања рата и победе Сила осовине, коју су прижељкивали. Наравно, не тврдимо да је писано у ступцима ових новина одраз расположења и мишљења свих католика Словена на подручју Сомбора и околине. Међутим, веома је важно истаћи мотиве, указати на врсту политичке агитације појединица и објективно сагледати оно што је једним снажним медијем у времену смрти, депортација, нестабилности, страха и стрепње, група припадника једног народа налазила за сходно објављивати, чиме је понајвише оставила доказ о сопственом концепту, смерницама и циљевима којима је таква, слободно и морамо рећи, сомборска а хрватска политика, налазила за сходно, да у таквим приликама и чини. Иако је евидентно да је реч о опортунизму, нећемо занемарити све написано, у нади да ће неке друге генерације читалаца, којима и сами припадамо, сагледавајући чињено, боље разумети континуитет суживота буњевачког, шокачког и српског народа на овим просторима. Избегавајући осврт на *Наше новине* остали бисмо ускраћени за део завичајне историје у периоду који је представљао још једну велику прекретницу у првој половини двадестог века.

Како су ове новине у непосредној вези са ликом Грге Вуковића, будући да видимо да непотписани чланци морају махом бити из његовог пера, његовог превода из других, вероватно мађарских новина

8 Овде смо у недоумици да ли реч представник ставити под наводнике, будући да те особе нису биле ни легитимни али ни фактички представници ни једног од три народа именована којима се уредништво обраћало.

тога времена,⁹ онда смо дужни и о овом човеку представити одређене биографске податке, а све у најбољем разумевању контекста из којег произилази та и таква уредничка концепција *Наших новина*.

Др Грга Вуковић, уредник *Наших новина*

Грга Вуковић је рођен у Чонопљи код Сомбора 10. октобра 1894. године. После завршених студија права у Пешти, живео је и радио као адвокат у Сомбору. Још као млад правник почео се бавити политиком. Када је Сомборац Антун Матарић током 1923. године, боравећи у Загребу, ступио у контакт са браћом Радић и прихватио њихова начела о устројству Хрватске сељачке странке (у даљем тексту ХСС), по коме се национално питање Буњеваца не може задржати ван утицаја ХСС, у Сомбору је у Грги Вуковићу нашао истомишљеника, који је такође сматрао да су сомборски Буњевци у ствари Хрвати, и да се ни по коју цену не могу одвојити од свог националног стабла.¹⁰ Према томе, евидентан је став који провејава транспарентно у новинама, иако додворавање и Буњевцима и Шокцима бива настављано само да би се понекад, готово стидљиво оно објединило у називу—Хрват. Вуковић је, као уредник, сматрао да ваља и оно што је *Црна хроника* данас да објави у ступцима вести, иако се баш ова коју смо издвојили, догодила у Суботици, а која тобоже сведочи о малом ексцесу, мада историја памти да је далеко већих и бројнијих крвопролића било на очиглед свих, попут стрељања у дворишту зграде Жупаније у Сомбору, у дворишту Светођурђевског харама и депортација о којима нема помена у овим новинама. Па ипак, Вуковић је сматрао да и оваква вест треба да се нађе у другом броју из 1943. године:

„Драгутин Думић осуђен на седам година робије

У Радићевој гостионици у Сабадки, посвадили су се Драгутин Думић, земљорадник и Миклош Катринка. Свађа је заузела толико маха, да је Думић ударио Катринку прво штапом неколико пута, а после изва-

9 Овде мислимо на политичке вести и вести са ратишта и фронтова које су највероватније дословно превођене из неког другог извора доступног у Сомбору у том периоду.

10 Извор: http://www.biblioso.org.rs/nase_novine.php?id_grupa=3&lng=ci преузето 2.12.2016.

дио нож и више пута га зарио у тило Катринке, који је ускоро издахнуо. Јучер је суд за ово дело Думића осудио на седам година робије и на 10 година губитка часних права.”

Но, вратимо се на политичку позадину и личну историју др Вуковића. Војвођански покрет, чији је активни члан био и Грга Вуковић, после увођења шестојануарске диктатуре се мукотрпно развијао и поред тога што је представљао темељ удружене опозиције у Бачкој. Највећу афирмацију програм ХСС и хрватство у Бачкој доживеће касније управо у овом Покрету после усвајања Мачековог политичког програма – Загребачке пунктације, 7. новембра 1932. године. Тадашњи вођа Покрета био је Сомборац Дуда Бошковић. Током 1934. године Грга Вуковић, који се иначе и бавио новинарским радом, почео је издавати лист *Даница*, али је лист поживео само неколико месеци. На Оснивачкој скуштини Хрватског културног друштва *Мирољуб* у Сомбору¹¹ одржаној 6. децембра 1936. године,

11 *Завод за културу војвођанских Хрвата* на своје званичном сајту, од 25.6.2012, објављује вест о Обележавању 150 година од рођења Анте Еветовића Мирољуба. Из текста преносимо део новинарског пасуса госпође Злате Васиљевић и цитат излагања г. Мате Матарића: “Обиљежавању 150. обљетнице рођења Анте Еветовића Мирољуба била је пригода да се нешто каже и о хрватском друштву „Мирољуб” у Сомбору. Предсједник ХКУД-а ‘Владимир Назор’ Мата Матарић рекао је да су оснотку овог друштва претходиле несугласице у „Буњевачком колу” јер хрватски оријентирани чланови тог друштва нису били више пожељни у ‘Буњевачком колу’ гдје су били од његова оснотка 1921. године.” „Били су понесени националним духом, омасовили су се и плашили су их се они који су себе звали Буњевцима. Постојале су шансе да Хрвати постану у управи бројнији, а 1932. године када су Хрвати и добили већину, чак је интервенирала полиција како би наводно провјерила регуларност избора који су проглашени неважећим. Хрвати су после избора, 1935. године, били пред алтернативом - остати у ‘Буњевачком колу’ и пасивизирати се или иступити и основати засебну организацију. Превагнуло је друго размишљање и Антун Матарић и његови истомишљеници напустили су ‘Буњевачко коло’ и у прво се вријеме почели окупљати у Дому ‘Свете Цецилије’, гдје је било сједиште Крижарскога братства. Оснивачка скупштина је одржана 1936. године када је основано Хрватско културно друштво ‘Мирољуб’. Друштво је конституирано, али је пригодом оснотка било сталних сметњи, а разлог тому била је сумња власти у патриотски став Хрвата, јер када је краљ Александар 1929. године увео диктатуру, у ‘Буњевачком колу’ је предложено да се владару упуту телеграм солидарности и изрази поштовања. Тому су се успротивили будући челници ‘Мирољуба’ и предсједник Хрватске сељачке странке, но телеграм је ипак упућен”, указао је Матарић на повијесне околности које су претходиле оснотку Хрватског друштва ‘Мирољуб’. Извор: <http://www.zkvh.org.rs/index.php/vijesti/vijesti-iz-zajednice/1168-u-subotici-i-somboru-obiljeena-150-godinjica-roenja-ante-evetovia-miroljuba> преузето 4.12.2016.

у његов Управни одбор је изабран и адвокат Грга Вуковић. Оснивање овог Друштва било је круна активности потврде осећања неколицине Буњеваца да су Хрвати. Исте године Вуковић даје прилог и позајмицу Друштву ради куповине зграде у Малоцрквеној улици за смештај Хрватског културног друштва *Мирољуб*.¹²

Стварањем Бановине Хрватске 1939. године политичка групација звана *Војвођански покрет*, којој је припадао и Вуковић иначе и члан ХСС-а, запала је у кризу. Питање целовитости Бачке чије је северозападне делове тражио Мачек, поделио је Покрет. Са једне стране су биле вође ХСС, а са друге Срби и Мађари. Поред тога и међу Хрватима се све више осећала подела између суботичког сенатора, иначе презимењака Грге Вуковића, који се залагао за целокупност Војводине. Августа 1940. године долази до споразума Цветковић – Мачек. У име локалног руководства ХСС-а, тадашњег сомборског градоначелника Ивана Матариха, посећује управо Грга Вуковић и преноси му сугестије др Влатка Мачека о потреби опште сарадње на нивоу града.¹³

Мађарска војска у Бачку улази 12. априла 1941. године. У складу са негирањем хрватске националности у Бачкој, мађарске власти фаворизују буњевачко национално опредељење. Затекнувши себе у новонасталом стању, руководство ХСС-а у Суботици се пасивизирало, док се у Сомбору Грга Вуковић у потпуности приклонио мађарским властима. Отуда и тако позитиван и афирмативан однос у чланцима његових новина о мађарској власти и политици, отуда и та концепција осмишљена да утиче на свест и размишљања пука, отуда такав избор и такав садржај који је стремио произвести код читалаца макар осећај прихватања нових владара. Колико је подршка колоборационизму и чак другим земљама, њиховим савезницима, била део уредничке концепције сведочи читав *Преглед вањскополитичке ситуације*,¹⁴ али и неочекивани чланци, спорне важности за читаоце у Бачкој, попут овог:

„Политичке Вијести

Бугарски краљ Борис је у суботу поподне у 16:28 сати преминуо... Разне гласине и у иноземству проширене вијести по којима

12 Према јавном обраћању Радивоја Стоканова на отварању изложбе *Ка веку и по сомборске периодике*.

13 Исто.

14 Текст овог чланка доступан је на http://www.biblioso.org.rs/digitalna_zbirka_prikaz.php?lng=ci&id=1628

се смрт краља Бориса доводи у везу са неким `спољњим узроцима` Бугарска телеграфска агенција најодлучније демантује.”

Грга Вуковић је у име Хрватског културног друштва *Мирољуб* одлазио у посете код војног комаданта Сомбора, генерала Агоштона Сентандреија на поклоњење. То му ипак није помогло да избегне хапшење од стране мађарских власти у лето 1941. године. Ухапшен је због оптужбе за одржавање веза са усташким властима из НДХ. Међутим, хапшење је било исценирано са циљем да окупаторске полицијаске снаге нађу међу Хрватима поузданог човека који ће се ставити на чело буњевачко-шокачког покрета, чији ће циљ бити изражававање послушности и лојалности мађарском регенту Хортију.

По изласку из затвора Грга Вуковић је отворено стао на страну окупатора. Када је *Мирољуб* држао прело почетком 1942. године, Грга Вуковић је наговарао председника Друштва Антуна Матарића, да се присутнима прво обрати на мађарском језику, што је Матарић одбио. Уместо њега на мађарском је говорио Иван Мироницки, адвокат и истомишљеник Грге Вуковића. Незадовољни чланови *Мирољуба*, под образложењем да је повредио правила Друштва, забрањују активан рад Грги Вуковићу у Друштву. Тиме је и пропала жеља Мађара да наметну свог човека Хрватима У Сомбору.

Првог априла исте године, потписом председника Друштва, Антуна Матарића и секретара Густава Богдана, из *Мирољуба* бива искључен Грга Вуковић. Неки чланови су пошли за њим, као нпр. др Иван Мироницки, адвокат Антун Вујевић, земљорадници Јосип Парчетић, Грга Пекановић, Људевит Острогонац, трговци Јоса Стрилић и Антун Парчетић и други. У пролеће 1943. године мађарске власти забрањују је деловање *Мирољуба*.

Национало и политички дезорјентисан др Грга Вуковић је октобра 1944. године, заједно са својим сарадником Антуном Вујовићем, напустио издаваштво и уредништво *Наших новина* и побегао из Сомбора. Отишао је у Минхен, из кога је после рата учествовао у политичкој кампањи против Југославије. Грга Вуковић је умро у Минхену 23. септембра 1956. Године.¹⁵

15 Ако је веровати списима Радивоја Стоканова, које је спремао за Изложбу *Ка веку и по сомборске периодике*, у *Хрватској ревији* из 1957. године, објављен је некролог поводом смрти Грге Вуковића. *Хрватска ревија* је хрватски културно-политички часопис. Основали су га 1950. године Винко Николић и Антун Бонифачић.

Закључак

Уколико узмемо у обзир све до сада наведено можемо доћи до закључка да је др Вуковић био донекле сналажљив у политици, у датим околностима, али и да његова релативна дезоријентисаност није последица само промена које су снашле све у том времену, него је и резултат немања довољно упоришних тачака за оно што је прилично посвећено чинио, а такво је јер изгледа да је читав животни век посветио идеји. Оно што је са убеђењем личним и дубоким покушавао да пренесе на друге, можемо рећи инфицира својим друштвено-политичким ангажманом, данас знамо да није постизао са већим успехом, а о чему сведчи и његово искључење из локланог хрватског друштва. Његова стремљења су јасно прохрватска и представљају окосницу деобе или упрошћавања буњевачке и шокачке националне мањине вековима присутне на просторима бачке на заједнички именилац – Хрвати. Јасно је и да је био противник југословенске идеје, јасно је да је додворавајући се мађарским властима налазио само начина остварења хрватских националних циљева, прецизније, страначке опције којој је припадао (ХРСС), дакле циљева самопрокламованих представника народа којем је веровао да и сам припада, те му је сходно томе и та дужност припала, да у Сомбору покуша урадити оно што је својим јавним деловањем и откривао. Да су фашистичке власти сматрале да је реч о опасном и по њих штетном деловању, ове новине не би потрајале, односно не би ни заживеле. Оно што са ове тачке гледишта можемо сматрати тенденциозним писањем, удворништвом и чак дефетизмом можемо читати у кратким чланцима који су највероватније требали послужити слабљењу морала или коначном преласку на ставове које заговарају *Наше новине*, а што видимо из наслова чланка од 29.10.1943, са четврте стране:

„Ни један немачки војник не би дошао на Балкан да га Србину су изазвали, рекао је Хитлер Генералу Недићу...”

При крају овога рада дужни смо и следеће чињенице навести, а када говоримо о сомборској периодици на буњевачком језику. На буњевачком су штампана гласила махом политичке садржине, мада су садржавала разнородне прилоге, али значајна су због тога што су писана

Први број часописа је изашао 1951. године. У раздобљу од 1951. до 1990. године излазио је у иностранству као часопис хрватске политичке емиграције, што онда готово аутоматски значи да је Вуковић присвојен од стране усташког покерта у емиграцији као важна историјска личност са заслугама довољно важним за хрватство, које би квалификовале његову биографију на тај начин да заслужи објављен помен.

на матерњем говору Буњеваца и самим тим представљају сведочанство о једној специфичној националној култури. Најпре се појавио општеобразовни недељник *Bunjevac* (1882–?). Излазио је сваког петка, а у њему су објављиване препоруке за образовање и васпитање младих, путописи, корисни савети из виноградарства, пчеларства и пољопривреде уопште. Уследила је прилично дуга пауза у објављивању буњевачке штампе. Тек 1927. године излази недељник *Vojvodina* чији је власник, уредник и издавач био Ернест Бошњак.¹⁶ *Војводина* је била политички лист Буњевачко-шокачке странке. Осим текстова који су пропагирани ову странку, у рубрици *Којешта* објављиване су кратке приче или писма читалаца, а могле су се прочитати вести, односно локална хроника, новости из привреде и економије и временска прогноза. Неки од текстова су превођени и на мађарски језик.

Након што смо учинили и овај кратак преглед периодике која је излазила на буњевачком, приводимо крају анализу и приказ *Наших новина*. И мада при речи о језику хрватском и/или говору буњевачком коришћеном у овим новинама немамо за циљ постављати лингвистичке смернице указујући на недоследности и нејасноће, будући да у време када је излазио лист буњевачки језик, за разлику од хрватског језика, није био стандардизован, можемо констатовати да је реч о писму и језику у потпуности разумљивом говорницима српског, хрватског, буњевачког и шокачког народа. Но, како је више него јасно да је сасвим разумљив и просечном читаоцу код нас и данас, слободно смо издвајали наводе и указивали на оно што јесу наважније карактеристике листа, на тај начин описујући и уредничку политику. Према томе, крајња намера аутора овог рада је била да приказујући лист, политичко деловање и улогу главних актера укаже на понашање одређених суграђана и група које су у тим ратним годинама вршили веома снажну и системски организовану кампању у сомборској средини и насељеним местима а међу популацијом, како се у самим новинама наводи, превасходно Буњеваца и Шокаца. Дакле, закључак који можемо стећи читајући и фототипију у прилогу који следи и овај рад, односно приказ, јесте тај да су *Наше новине* служиле, пре свега, борби против декроатизације Буњеваца и Шокаца, исто колико и намерама јачања и ширења кроатизације, опет Буњеваца и Шокаца, настањеним вековима уназад на подручју западне Бачке у време окупације ових северозападних крајева Краљевине Југославије од стране нацистичке Мађарске.

16 Више о овоме видети у: Копоран, Г; Пластишић, Н. (2015) Каталог изложбе *Век и по сомборске штампе*, Градска библиотека „Карло Бијелички“ у Сомбору, Сомбор: Билбордпринт.

Прилози

A lap engedélyezve a M. Kir. Miniszterelnök 1440/1943—M. E. III. sz. engedélyokirata alapján.
Postarizs placena u gotovom.

IZLAZI PETKOM.

Pojedini broj: 20 III

NAŠE NOVINE

POLITIČKI, GOSPODARSKI I DRUŠTVENI LIST

ZOMBOR, 9. IV. 1943.
GODINA I, BR. 2.
Rukopisni se ne vraćaju.

Uredništvo i administracija:
ZOMBOR, CSIHÁS BENŐ U. 3. Br.

Na četvrt godišne . . . . . 2.60 P.
Na pola godišne . . . . . 5.— P.
Godišnja preplata . . . . . 10.— P.

Nagybányai Horthy Miklós regent kraljevine Madjarske Patron Bunjevaca

Crte iz svakidnjeg života visokog zaštitnika Bunjevaca u Madjarskoj

Bunjevci i Sokci u Madjarskoj dobro poznaju velike državničke sposobnosti regenta kraljevine Madjarske nagybányai Horthy Miklósa i Njegove velike zasluge za izgradnju i podizanje velike Madjarske. To je u prvom redu sjajna vojnička karijera, kad je preuzeo ulogu spasioca svoje domovine, spadajući u one rijetke poglavare, koji su na najviši položaj došli ne putem stranačkih kombinacija i međunarodnih intriga, nego izravno putem života, borbe i rada. Postavši tako po redu četvrti regent Madjarske, nagybányai Horthy Miklós sve svoje velike sposobnosti izvanrednog državnika posvećuje i usredsređuje na zamašao djelo socijalne, privredne i novčane reorganizacije. Tako Njegova energetska i djelatna ličnost dolazi do izražaja u svim nacionalnim manifestacijama nacionalnog života Madjarske i Njemu pripada preovlađujuća zasluga za uspjeh koje je u spolnoj i unutarnjoj politici i u unutarjem jačanju i podizanju postigla Madjarska posljednjih godina.

U današnjem broju „Naših Novina“ upoznaćemo našu javnost sa političkom slikom iz svakidnjeg života i rada toga čovika, koji igra prvu ulogu u madjarskom državnom životu, pa time i u životu naših bunjevaca i šokaca.

Nagybányai Horthy Miklós i u privatnom životu ostao je dosljedan svom prvom strogom i skromnom, spartanskom odgoju. Tek nakon dugog nagovaranja madjarske vlade, teška srca napušta svoje dobro i useljava se u kraljevski palaču u Budapešti. Ali regent naredjuje, da se zatvore sve ograde, u kojima je nekoć raskošno stanovao Ferenc Jozsef I i kraljica Elizabeta. Od 814 sobe, koliko ih ima kraljevska palača, regent Horthy uzima samo 9.

I dnevni tok života u obiteljskom krugu vrlo je jednostavan. Objed se sastoji iz tri jela s nešto voća i kave, više ništa. Pored jednostavnog obiteljskog života skromnost i pristupačnost su najkarakterističnije crte ovog velikog vladara Madjarske, koji je tako svojim neposrednim odnosom sa narodom stekao njegovu najveću popularnost koja je ikada jedan poglavar uživao.

Nasuprot tome, svakidnji program rada vrlo je obilatan. Nagybányai Horthy Miklós, i pored svoje lijepe dobi, vrlo je aktivan u svom radnom kabinetu, gde dolazi oko 9 i po sati, odmah pošto doručka. Tad mu pooblični donosi poštu od koje jedan dio otvara sam i osobno odgovara na veći broj pisma. Zatim prima raport šefa svoje civilne i vojničke kuce. Od 11 po do 1 i po prima u audienciju. Nešto prije 2 sata sjedja za objed sa svojim nadodostojanstvenom suprugo. Poslije objeda pije kavu i čita novine. U 4 sata opet dolazi u svoj radni kabinet. Tada prima ministre i ostale visoke funkcionare. U slobodnom vremenu čita knjige, uglavnom voli djela s područja poljodjelstva, mornarice, strategije. Čita dosta memoare.

Njeno Nadodostojanstvo gospođa Horthy mnogo se više bavi beletističkom te ima vrlo bogatu biblioteku u dvorcu Kenderes.

Za vrime litovanja u Gödöllőu, regent Horthy radi kao u Budapešti. Samo se malo više bavi športom i to je sve. Nekoliko nedelja provedenih ljeti u svom dvorcu Kenderesu, pruža mu tek pravi odmor. Tada se zanima svojim gospodarstvom, a Njeno Nadodostojanstvo gospođa Horthy posvećuje se sva svojoj najdražoj stvari: radu u vrtu oko cvijeca.

Njeno Nadodostojanstvo gosp. Horthy kao prva javna radnica u Madjarskoj

Njeno Nadodostojanstvo gospođa Horthy još je krasna, lapa i elegantna dama harmonične gracioznosti. Njezina siva kosa samo joj pojačava karm, koji protizlazi iz čile njezine osobe. Ona je prosjedila prije vremena zbog mnogih briga i žalosti i ubudjenja, koja je proživjela za vrime svjetskog rata i posli njege.

Od četvero dce koje je rodila, najstarija Madelaina umrla je tragično već u 16. godini dok je stariji sin nagybányai Horthy nom 20. augusta prošle godine i poginuo junačkom smrću. Pored obiteljske tragedije, ostavili su traga na sidaj koji teški trenutci koje je proživjela kao istrajna i vjerna pratilica četvrtoga Regenta Madjarske, od prvih dana najteže borbe i iskušanja do konačne pobjede.

Pored raznih akcija humanog i socijalnog karaktera, kojima sama upravlja, po-

mjenjućemo samo neke, kao akcija za ublaživanje gospodarske krize, koja se protele do posljednjeg madjarskog sela, akcija za pomoć madjarskim umjetnicima dok je zadnja velika akcija za pomoć hovevda na ratištu postigla takav razmjer i uspjeh kakav se na socijalnom polju neopamti.

Njegovo Nadodostojanstvo Regent i Gospođa osobito vole kazalite, rado igraju bridge. Sam Regent voli glazbu i svira piano dok a slikarstvu posjeduje izvrstan talenat. U svom dvorcu u Kenderesu čuva s pletetom portrai cara Ferenc Jozsefa, koji je sam naslikao. Principijelno ne daje nikakve intervjua.

Nagybányai Horthy Miklós kao poglavar

Kao državni poglavar Regent se strogo pridržava ustava i ne dopušta da tiko u tom pogledu na njega utiče. Kao što je cvrstom rukom upravljao kao nekadanji kormilar broda „Novare“, državno kormilo vodi cvrstom voljom i sigurno ka boljoj budućnosti. Postivajući pobožno tradicije kraljevstva, počevši od obaveznih cerenonija do postupaka u audiencijama, g. Regent izlazi i dalje u susret svojim pristupačnijim prijemo i ophodjenjem ka onima koji dolaze u audienciju. To su osobito žrtve prošlog rata, koji često dolaze tražeći njegovu pomoć i zaštitu, a koje prima stojeći, cvrstim stiskom ruke, da bi poslije ponude da posjednik sjedne i sam zauzue mjesto. I kod dvorskih plesova nasuprot dosadajim krutim običajima regent Horthy i gospođa Horthy primaju svoje goste, kad daju ples ili kakvo primanje.

On često prima razne male darove od neznanih, jednostavnih i navinih ljudi, što ga neoblično gane.

Blagodareći svojoj popularnosti, osobna garda regenta Horthija je malobrojna. Gardisti su obično seljački sinovi, koji slobodno vrime iskoriste za pohadanje posebnih tečajeva, te mnogi tako za vrime svoje službe svrše sredine i visoke škole, dok je jedan seljak tako stekao i diplomu odvjetnika.

Što često istupa i prijavu te pristupa ljudima iz naroda i snijma prijateljski porazgovara, ne vodeći dovoljno računa o svojoj ličnoj sigurnosti, regent Horthy tumači tlame, da mu je jedina garancija sigurnosti, da ga ljudi vole.

Upitivanjući prikaz iz svakidnjeg života poglavara Madjarske, moramo dozdaj i osobito lova u kojem često i sam sudjeluje. To je u kratkim crtama rad i život državnika naše nove otadžbine, čiji zdrazi duh i tijeio obećaju, da će se i nadalje kao Patron Bunjevaca starati da i mi budemo zadovoljni, tim prijte, što naš narod, jezik i životne težnje razumije, pa ih prema tome znađe a cijeni. (C)

Vojna zapovist Regenta Horthy Miklósa

Od 9-IV-1941. god.
— „Naprid na bljudagodinjne granice“ — gromko je odjeknula u cijoj Evropi, jer se znalo, da je do ove važne odluke došlo nakon obiljnog dubokog razmišljanja te poslije svestranog ispitivanja i prosudjivanja međunarodnog položaja.

Prirodna posljedica je te odluke bila, da je nakon kratke borbe Madjarska hovenidska vojska za nakraće vreme zauzela „Délvidék“ i time je ispoljila davne opravdane težnje madjarskog naroda u svrhu i stvarnog uništenja Trianonskog ugovora, koji je hiljadugodišnje tlo Madjarske države rasparkao i time su milioni madjarskih duša ostanui od svoje rođene grude postali bez domovine.

Ovom činjenicom, kao historijskim aktom za cio Madjarski narod ukazao se sasma novi svjetski pogled i novo državno upravljanje.

Narod kao takav živi iz javnog mnjenja, iz javnog osjećaja, iz na njega ostavljenih velikih ideja te iz besmrtnosti historije informiranih velikih uspomena jer su trocilište duša naroda. Dok živi predavanje, dotle živi i narodi. Dok se odaučevljava za hiljadugodišnji ustav za hiljadugodišnju kulturu, za hiljadugodišnju viru, dok ove moralne i narodne tekovine pobuđuju njegovu privrženost svome vladaru, svojoj državi, zemlji i slobodi; dok blago naroda sačinjava stari historijski ustav, od predaka u nasliedstvo primljena nezavisnost, staro herojstvo, neprekidani pravni poredak i pravda, dotle i samo dotle živi narod.

Madjarski narod je dobio u ličnosti Njegovog Nadodostojanstva Regenta Horthyja Preporoditelja zemlje koji poznat po svom viteškom junakuju pokazao je vanredno mudre vladarske sposobnosti te iduć sigurnim stopama ka izgradjenju srednje budućnosti naše zajedničke domovine, Svetosti, panske države, nikada nije ispuatio iz vida ispunjenje i ostvarenje velikih obaveza prema državi i svome narodu.

Sa ovim mislima u našoj duši mi iskreno pozdravljamo proslavu dvogodišnjice ulaska Madjarske hovenidske vojske, kojoj narodnoj svečanosti i mi prisustvujemo sa cilim stanovništvom „Délvidék“-a, u jedno time najsrdačnije pozdravljamo junakuju hovenidske vojsku, felečići joj još mlađu slavu u herojskoj bitci za spas zemlje i odbranu hrišćanske civilizacije cilog čovčanstva.

Konferenciji velikih župana, članova gornjeg doma i narodnih zastupnika u Szabaditi Prisustvovalo je i ministar finansija Reményi Schneller Lajos

Danas je u Szabaditi održana obilježena konferencija velikih župana i članova gornjeg doma narodnih zastupnika na kojoj je uzeo učesća i ministar finansija Reményi-Schneller Lajos. Ministru finansija prirjedion je na kolodvoru srdačan doček.

Ministra su na kolodvoru pored ostalih pozdravili veliki župan Bač-Bodročke županije, Zombora i Ujvidéka dr. Deák Leó i veliki župan Szabadite i Ujvidéka dr. Reök Andor. Pristikom ulaska u gradsku kuću pozdravio ga na obli gradskoć činovništva gradski načelnik Völgyesi János. Na konferenciji prisustvovali su nadodostojanstva Délvidéka.

Poslije trodnevnog boravka u Italiji predsjednik vlade Kállay Miklósa vratio se u Budapešti

Regent je u utarak prije podno primio predsjednika vlade Kállay Miklósa

Kállay Miklósa, ministar predsjednik i ministar vanjskih posala Madjarske, na poziv italijanske vlade, stigao je u zvaničnu posetu u Italiju, gde je boravio 1., 2. i 3. aprila. Ministar predsjednik je na taj način — sliedeći primer svojih prethodnika — mogao doći u dodir sa najvišim ličnostima fashistske vlade. U toku razgovora sa Dučecom i državnim sekretarom za vanjske poslove Bastianinom madjarski predsjednik vlade je imao prilike da detaljno pretrese opšti politički i vojni položaj i ona pitanja, koja naročito interesuju i Madjarsku, u okviru zajedničkih ciljeva koje su postavile Italija, Njemačka i ostali narodi Trojnog sporazuma. Pregovori, na kojima je ponovo došla do izražaja potpuna istovjetnost gledišta, vodjeni su u atmosferi srdačnog prijateljstva koja je uvijek karakterisala odnose dve zemlje koje su danas još više nego kada saglas-

ne u čvrstoj odluci da i u buduće usko saradjuju na unapređenju zajedničkih interesa i ponovnoj izgradnji Evrope na osnovi pravde i stvarne pravdomosti.

Ministar predsjednik Kállay u toku svoje posite Italiji bio je u audijenci kod Pape Pije XII., kog kuga se razlikuje više od jednog časa. Ministar predsjednik potom je posjetio državnog tajnika kardinala Maglionea.

Ministar predsjednik u utokak u 10 časova prije podno vratio se sa svoga puta iz Italije. Članovi vlade i ostali velikodostojnici privedli su predsjedniku vlade oduševljenje i doček na stanici.

Poslije srdačnog prijema predsjednik vlade Kállay Miklósa bio je primljen kod Njegovog Nadodostojanstva Regenta Horthyja u audijenci. Kome je podno isveštaj o svome putu u Rim.

**Visti sa ratišta
Poslednji izveštaj njemačke
Vrhovne komande**

Poslednji izveštaj njemačke Vrhovne komande javlja sliedeće:

Kod kubanskog mostobrana neprijatelj, — zbog gubitaka posle pretrpljenih prehodnih dana — nije nastavio napade. Sa ostalih delova istočnog fronta javlja se samo o mjesnoj borbenoj djelatnosti.

I na tuniskom frontu dan je prošao mirno. U južnom Tunisu u toku jedne noći napadačke akcije zauzele su malo važno izviišenje.

U prostoru Serdžonovog Mora vazduhoplovstvo je sa dobrim uspehom napadalo aerodrome i brodovlje. Lovci i protivavion-

ske artiljerija kao i pomorski lovac podmornica uništili su 10 neprijateljskih aviona. Dva naša aparata nisu se vratila.

Engleski i severoamerički odredi aviona u ponedjeljak izvršili su napad na zapadnu okupiranu oblast, prve svoga na grad Antwerpen. Stanovništvo je imalo osjetne gubitke. U jednoj školi 100 dece izgubilo je život. Lovci i vazdušna odbrana oborili su 10 neprijateljskih aviona. Ukupno je poginulo 2007 lica.

U Severnoj Norvečkoj prijetili smo na borbu i uništili jednu neprijateljsku grupu za razaranje kada se približavala obali.

Položaj u Tunisu u očekivanju nove ofanzive britanske osme armije

Prema poslednjim izveštajima o borbnama u Tunisu vidi se da je za sada jedino na severnom delu veća borba u toku, dok u srednjem i južnom delu vlada poglavito zatišje. Medjutim iz učinjenih priprema od strane neprijatelja očekuje se da i snova ofanziva na pomolu. Britanske trupe vrše za sada samo izvidničke napade na osovinske položaje kod Mata Atarifa. Na zapadnom krilu osovinske snage razvile su borbu protiv britanskih trupa. Što se tiče sjevernog Tunisa tu je prva britanska armija, potpomognuta francuskim trupama, na morskoj obali razvila borbeno delatnost kod rta Serat, u pravcu Marčeta. Ovdje se snage prve britanske armije, koje su u brojoj nadmoćnosti, trude da na obalskom putu prođu u pravcu Istoka. Medjutim u blizini i oko pristaništa Bizerte moraće da prime borbu sa jakim snagama sila Osovine.

Na istočnom frontu za sada vlada zatišje.

Je koje koseća na buru. Sovjetski izveštaji istina već javljaju u zapaćenom napadu na kubanski mostobran sa više divizija, što bi razumljivo, skrenulo glavnu pažnju. Medjutim, ako se taj napad i pokazuje da je teže prirode, kako to Sovjeti prikazuju, berlinski komentari ne pridaju mu ipak veći značaj. Prema mišljenju mjerodavnih krugova, vjerovatno je, da će Sovjeti ići se teren dovoljno osuši poduzeti napade sveteg stila za cijelu odbranu sa njemci već učinili potrebne pripreme. Prve masovne donose Sovjeta kako poslednji izveštaji donose njemci su uspjeli dosta lako odbiti i naneti neprijatelju teže gubitke. Njemačke izvidnice ustanovile su da su u položajima kod kubanskog mostobranu, trude se da se osvajaju. Je izgleda da Sovjeti i na ovom sektoru kao i na ostalim sektorima istočnog fronta, gdi vlada uglavnom zatišje vrše pregrupisanje svojih jedinica.

**Bugarski kralj Boris kod Hitlera
Ako anglosaksanci pokušaju invaziju preko balkana Bugarska će ući u rat**

Kao što je ovih dana javljeno, bugarski kralj Boris posietio je vodju Trećeg Rajha Adolfa Hitlera, koja posita je protokola u srdačnom dužem razgovoru a u duhu tradicionalnog njemačko-bugarskog prijateljstva. U vezi razgovora koji je Hitler imao sa bugarskim kraljem „Pester Lloyd“ putem svoga rimskog dopisnika kaže da isti nije samo vodjov u znaku kurtoazije, nego je, zapravo, u vezi sa stremljenjem Osovine da sa Balkanom Poluostrvu bude spojenom

protiv svakog iznadmjenja. Kao što je poznato u tom pogledu Bugarska je primila važan zadatak, da se posle otvorenja bugarskih nacionalnih ideala, primi odbrane evropskih granica u Makedoniji i Trakiji, kao i odbrane morske obale. U tom dubu izjasmio se i bugarski ministar Vanšev rekavši da će u slučaju pokušaja anglosaksosca da izvrše obilno iskrcavanje na Balkan Bugarska ući u rat.

Pregled vanjske situacije

Poznat je, da će se sudbina ovoga rata — uslofko ona nije već rešena u zapadnoj Europi — riješiti na istočnoj fronti i na velikim morakim pučinama akcijom pomorskičkog rata. Ipak vidimo, da su pogledi cilog svijeta upravljeni na jedno bojište za koje se smatrao da je središte i gdje Angloskanci svim silama nastoje da što prije donesu rješavanje. Angloskanci su prije stalno

Kao što se vidi Englezi i Amerikanci upeli su se iz petnih žila da likvidiraju Romela i, da ga pribace iz Afrike u Italiju. Njima je najvažnije da zauzmu čitavu sjevero afričku obalu jer smatraju da samo tako mogu uspostaviti prikriniti pomorski put preko Sredozemnog Mora a time ujedno, sakriti put sa dalekim istokom za više hiljada kilometara. Do ovog im je danas na-

tvrdili, da vrijeme radi za njiju. Danas međutim vidimo, da baš oni sami ubrzavaju rat.

U svrhu što prije likvidacije rata a Afriki, oni su sve svoje raspoložive snage ubacili u borbu. Angloskanci bez obzira na gubitke, bez prestanka napadaju osovinske sile u Tunisu. Postavila se palinje otokud tolika žurba kod Engleza! Oni to čine iz dva razloga: 1. jer žele da što prije uspostave pomorski put preko Sredozemnog Mora, 2. oni žele da oslobode svoje vezane snage u Africi, kako bi ih u zgodnom trenutku mogli upotrijebiti na drugom mjestu.

Danas je Tunis poprište vrlo teških borbi. Engleska 8. armija, započela je 8-og aprila sa novim napadajima sjeverno od Gabesa. U isto vrijeme pošla je u napad i američka 5. armija u srednjoj i engleska 1. armija u sjeverno zapadnom Tunisu. Kao što je poznato engleska 8. armija pod komandom generala Montgomerya napela u moraku obalu u pravcu prema tuniskoj obali Sfax, koji je u međuvremenu i zauzela. General Patton, komandant američke 5. armije posle zauzeca Gabesa krenuo je u napad u pravcu istočno. Cilj ovog napada je sjedinjenje sa engleskom 8. armijom koja nadire sa juga prema sjeveru. Konačno uspjelo je obim angloskanskim vojsciama da se posle tolikog teškoćavju sastanu i sjedine.

General Romel, komandant sveukupnih osovinskih snaga u Africi uspio je i ovoga puta da se vještim manevrisanjem izvuče odnosno spasi od zaostrujivanja. On se zajedno sa čitavom njemačko-italijanskom vojskom povukao na nove položaje oko Svakea.

U sjeveru zapadnom Tunisu u prostoru Medjer et Bab engleska 1. armija pod komandom generala Andersona stoji u borbi sa trupama njemačkog generala Armina. Cilj ovoga engleskog napada je zauzećem najvažnijih luka: Tunisa i Bizerte.

Ratni izvještaji koji stižu naročito ističu stalne i šestočke borbe u Tunisu. Anglo-američka ofenziva postigla je ovih dana svoj vrhunac. Sa njemačke strane se ne upuštaju u daljnje prognoze o ishodu samoga rata u Africi. Rimski izvještaji međutim ističu, da su angloskanci kako u ljudstvu, tako i u raznim materijalno nekoliko puta nadmoćni. Međutim, izvještaji ne puštaju da vidi jednu važnu činjenicu da su osovinske snage kukičnom nadmoćnošću u pogledu samog vođenja rata, jer raspolžu sa velikim rezervama iskrvavanja.

ročiće stalo, jer teško podnose gubitke koje su pretrpili ogromnim smanjenjem brodeog prostora.

Sa italijanske strane međutim stalno naglašavaju, da Englezima neće uspjeti uspostaviti pomorsku vezu preko Sredozemnog Mora, čak ni u slučaju zauzimanja cilog Tunisa. Tako je naprimjer poznati italijanski publicista Gayda, u jednom svom nedavnom članku, ukazao na strateški značaj Sicilije i Sardinije. Gayda smatra, da će ova italijanska ostrva odigrati najvažniju ulogu u bitci oko Sredozemnog Mora. Italija će kako u sadašnjosti, tako i u budućnosti sprečiti angloskonce da nesmetano plove po Sredozemnom Moru.

Angloskanci danas već otvoreno priznaju da sjevernu Afriku žele iskoristiti za kasniji napad na Europu. Međutim, godi bi kada bi se ino izvršiti ovaj napad postoje samo nagadjanja i pretpostavke. Tako Mario Appellus, poznati italijanski novinar piše da su Angloskanci već više puta izrazili mišljenje, da do maksimuma moraju izvršiti sve pripreme za jedan napad protiv Italije, kako bi srušili jedan od stubova trojnog pakta. Rat se po njemu sve više približuje Italiji, zato se Italijani moraju duhovno spremirati, jer nije isključeno, da Angloskanci svu svoju snagu bace baš na Italiju.

Pored Italije mnogo se govori i o invaziji na Balkan. Međutim Bugarska je jaeno definisala svoje stanovište i stavila je Angloskancima do znanja, da će u slučaju invazije na Balkansko poluostrvo Bugarska učiti u rat. Slično se izjasnila i Švedska.

U vezi sa glasovima o invaziji na Europu, moramo napomenuti još i to, da se situacije kako u Berlinu, tako i Rimu posmatra mirno i hladnokrvno. Ističe se, da je osovina inače baš dovoljno vremenom da se osigura od svakog eventualnog napada kako na Italiju i Francusku, tako i na sam Balkan.

Osovina je dobila u vremenom a to vrijeme i stvorio Romel. Englezi su mišljali da će Romela tući za 3 do 6 nedelja i da će onda moći u proleće izvršiti napad na Europu. Međutim, generala Romela nisu mogli tući ni za 6 meseci, tako su Englezi ostali u docnji a osovina je dobila vremenom da se temeljno spremi protiv invazije.

Događaji u Tunisu potišu su u pozadinu sve ostale događaje, pa i sam istočni front, godi i ostalom sada vlada potpuno zatišje. Osim nekih lokalnih napada u ne-

ne i sa druge strane, na frontu vlada potpuno zatišje. Obe zaraćene strane spremaju se za veliku prolećnu ofanzivu.

Od diplomatskih događaja naročito vridi istaći kao senzaciju prvog reda sastanak kancelara Hitlera sa Duceom. Ovo je sedmi sastanak dvaju vođa od kako je izbio rat a svaki sastanak imao je istorijskih posledica ne samo za dva naroda, nego i za čitav svet. Na ovom sastanku su raspravljana sva pitanja, koja se odnose na rat ali prema svim izgledima na ovom sastanku done-

šeni su i zaključili od historijskog značaja za buduću uređenje Europe. Na ovom sastanku raspravljeno je i pitanje polajanja malih naroda u budućoj Europi.

Proslava godišnjice oslobođenja u Zomboru

Dvogodišnjicu oslobođenja grad Zombor proslavio je u nedelju sa velikom pompom. Proslavu je priredila njema podružnica DMKS-a pod vodstvom predsednika Matyasa Antala, člana gornjeg doma u učesću vlasti i udruženja.

Svečanost je počela već 10. aprila kradom kroz glavnu ulicu grada da bi se zauzavila pred županjskom zgradom i gradskom kućom davši serenade velikom županu i podžupanu, odnosno gradonačelniku. U povorci su uzeli učesća honofidri, vitezji, naša harocisti, levante i druge udruženja.

U nedelju je svečanost opećela sv. misom na trgu Sv. trojstva na kojoj su pored već pomenutih uzeli učesća honofidri, škole, razna udruženja, zvanja i predstavnici pojedinih organizacija. Posle sv. mise i Himne nastavljen je prigodan svećani program. Prvo je Horváth Mária lipo deklamovala da bi potom Koppány Sándor reformatorski svećenič otkrio svećani govor, naglašavši značaj dana oslobođenja Delvidéku po celi mađarski narod. Potom su sledile deklamacije Borkuthy Emilie i Maty Istvána dička narodnika koje su prisutni tople pozdravili. Svečanost je završena Himnom. Program svečanosti je upotpunjen prigodnim pjevačkim društvom u pratnju glazbe.

Po podne sa početkom u pola 4 sata održano je kulturno predavanje u velikoj sali gradske kuće a u pritrebju Zomborskog Mađarskog Kulturnog društva. Predavač dr. Šik Sándor, profesor na znanstvenom sveučilištu Horváth Miklósa, poznati pjesnik, održao je pred branom publikom zanimivo i veoma usipilo predavanje o veštini čitanja stihova. Potom je dr. Gajkó István, profesor gimnazije održao poman govor o Kőrösi Csoma Sándoru, velikom mađarskom istraživaču Azije.

Pored Zombora dvogodišnjicu dana oslobođenja proslavljena je u velikoj svečanosti i održavljena u cionu Delvidéku.

Ideološki rat

Zabluda komunizma

II.
Protiv liberalnog gospodarstva, gdje je vladalo načelo fair laisses fair passe, što će reći: pusti neka ide kako ide nadolazi jed na strana reakcija. Ova je reakcija pojavila prvo među svojim naučnim krugovima. Javljaju se pojedini naučnici, koji su već u samom začetku liberalno-kapitalističkog gospodarstva učili velike slabosti i ograničenosti političke i gospodarske slobode. Sama ličnost, kao i interes i sloboda pojedinca bila je podignuta na najviši mogući stepen. Pri tome se izgubilo iz vida, da baš ta prikrivena slobodina, da ne kažemo slobodina nosi u sebi začetak svih mogućih zla. Zetila se osigurati sloboda pojedinca ali je baš podjednako zahvaljujući toj slobodi došlo u politiku a što je još gore u materijalnu, društvenu i kulturnu zavisnost prema drugom pojedincu. Ova vladajućina nad pojedincima često je bila tako teška da je ona ličila na neko moderno ropstvo.

Reakcija koja se pojavila protiv ovog sistema bila je pokrepljena naukom. Pojavljuju se prvo jedan naučnik, koji je kritičkim i filozofskim posmatranjem uočio jednog, pa drugog drugu slabost liberalističkog gospodarstva. Svaki bi otkrio neku gotovinu u sistemu. Tako je to išlo postepeno, dok se nije pojavio jedan Jevrejnik, koji je sakrao sve primjedbe učinjene protiv sistema i tako je postavio svoju opću kritiku društvenog sistema. Tako se otudio rodio socijalizam iz koga se kasnije stvorio i sam komunizam.

Komunizam odnosno marksizam, — kako ga neki nazivaju po tvorcu socijalizma Jevrejniku Karlu Marxu — ostvaren je u Sovjetskoj Rusiji kao sušta protivnost građanske države — kao antiteza liberalnoj demokraciji. Komunizam — suprotno od liberalne demokratije, koja daje čovjeku sve što je ovaj stekao svojedno da li na pošten ili na nepošten način, da li sa radom ili sa spekulacijom — oduzima čovjeku sve slobode, imovinu, obitelj, vjeru, narodnost i kulturnu. Sve ove vrijednosti odbacuje komunizam i kao jedinu vrijednost označuje materijalna dobra koja su opet vlasništvo ne pojedinca, nego neke nazovi države. Sve proizvodna dobra dakle, zemlja i fabrike postaju isključivo vlasništvo države. Svi oni koji rade i obrađuju zemlju, kao i oni koji rade po tvornicama i fabrikama postaju radnici u službi države. Radnik pak ima pravo jedino na svoju životnu egzistenciju tj. toliko da živi. On nema pravo da stiče imovinu odnosno kapitala. U komunizmu nema dakle privatnog vlasništva.

Komunizam zabacuje slobodu. Umjesto slobode on postavlja diktaturu i to diktaturu proletarijata. Državom vlada komunistička partija kao pretstavnik radničke klase tj. proletarijata. Stvarnu vlast u državi ima i u svojim rukama vodjstvo komunističke partije — Jevreji.

Umjesto strogog porodičnog života, kao temelja današnje civilizacije, komunizam propovijeda slobodnu ljubav. Brigu i staranje nad djecom rođene u ovakvoj ljubavi priznava na sebe država, jer se odgoj djeteta iz izvjesnih razloga ne smije prepustiti roditeljima. Djeca se odgajaju u državnim dječjim zavodima da bi se već u najranjoj mladosti oslobodila upla obitelji, jer se obil-

telj smatra za kulu konzervativizma. Ova mjera komunizma upravljena je u prvom redu protiv seljaštva, jer je seljaštvo temelj baš seljačka obitelj i seljački dom. Razbijeteli seljački obiteljski život razbiče i mužnogo seljački stalež.

Komunizam zabacuje vjeru. Mjesto vjere ima da zavlada bezbožje — ateizam. Umjesto božje svemogućnosti vjere se u svemogućnosti radničkog proletarijata. Zakon proleterske moći ima da zavlada nad Božjim zakonima. Vjera se sprečava policijskim mjerama: zatvaranjem crkava, samostana i propovjstvom svecenštva a i propagandom putem štampeliture, kazalšta i radija, i odgojem djeteta.

Komunizam zabacuje svaku nacionalnu ideju i nacionalnost uopće. On propovijeda internacionalizam. Komunizam smatra nacionalizam za svog najvećeg neprijatelja. Zato se u Sovjetskom Savezu nacionalni pokreti najvrijednije uništavaju. Kao primjer spominjemo samo Ukrajinu, gdje je nacionalni pokret potpuno iskorišten.

Kao što smo izloženi mogli vidjeti komunizam je težište liberalnoj demokratiji. Komunizam uništava vjeru, privatno vlasništvo obitelji i naciju. Dakle on uništava sve one vrijednosti na kojima se temelji civilizacija ljudskog roda stecene na hiljade godina unazad. Komunizam priznaje samo jednu vrijednost a to su materijalna dobra. Dakle, u komunizmu vidimo potpuno materijalističko naziranje na svijet. Njegova nastrojnija zabluda nalazi se baš u tome, da on smatra materiju — stvari — silom od duha. Kod njega sve počiva na sili na diktaturi proletarijata.

Komunizam ne priznaje privatno vlasništvo. I ovdje vidimo jednu strašnu zabludu. Zemlja je državno vlasništvo. Iz iskustva međutim znamo da državno gospodarstvo nikada ne donosi takav prinos kao privatno gospodarstvo. Veliki procesi i sudjenja u Sovjetskom Savezu, gdje su optuženi seljaci zbog nemarnosti, nerada i sabotaže samo još više dokazuju, da je ustanova kolektivizacije ne naravna. U komunizmu nema privatne inicijative a to će reći, da seljaci rade po sili po komandi a ne po svom najboljem nahođenju. Znamo da čovjek — seljak — radi za sebe za svoju djecu. Sa voljom se pak radi tamo, gdje čovjek zna zašto radi! Moramo se upitati da li će čovjek raditi sa većim žarom i brigom svoju li državnu zemlju i to onu zemlju koju mu je država otešla!

Nadalje komunizam zabacuje nacionalnost i propovijeda internacionalizam. I to je neoprudno. Čovjek kada se rodi pripada obitelji, Obitelj u užnjg smislu čini i familiju, a familija tvori pleme, narod — naciju. Veza je ovdje krvna, rasna i pravna. Danas vidimo da baš ova krvna i rasna veza ima naročitu snagu, jer nikada nacionalizam nije bio tako jak kao u naše dane!

Interesantno je da je komunizam pridobio mnoge ljude i kao neka tajanstvena sila ušlo je u duše ne samo radnika, već i mnogih nezadovoljnika. Danas se međutim sve jasnije uviđaju teške zablude ovog sistema.

(Nastavi će se).

Naš jezik

Ovih dana sam se srio sa jednim svojim školskim drugom, sa kojim se već dugo vremena nisam vidio. Onakoz u pri razgovoru rali smo u svemu i svačemu. Riječ je pala na ravno i o našim novinama. Moj stari prijatelj je primjeto da je nezgodno što se u „Našim Novinama“ ne upotrebljava dostleđno samo jedno nariječje, pa bila to ikavština ili ijekavština. On je bio mišljenja, da ikavicu treba potpuno napustiti, jer da je ne razvijena. Ako bi se pisalo sa ikavicom moralo bi se nužno uzimati riječi iz ijekavice, jer bi tako nastala nepotrebu zbrka.

Ove misli mog prijatelja duboko su nedojmle, pa sam se o ovome našim jezičnim problemima dugo mislio.

Svi mi znamo, da Bunjevci govore sa ikavicom. Sa ikavicom govori i većina Srba. Samo jedan manji broj naše Sokoljske govori sa ijekavicom. Prema tome, postavlja se pitanje kako se može pisati u bunjevačkim košakačkim novinama? Odgovor je suviše jednostavan. Pisati se može isključivo sa ijekavicom ili sa ijekavštinom, jer se pisati može a i smije samo narodnim jezikom. Pisati se mora onako, da narod razumije i da mu štivo bude lako.

Kada smo već kod ovoga pitanja, moramo se zapitati što o tome govore stručnjaci tj. što o tome govore filolozi. Sjecam se jednog interesantnog slučaja, koji se desio u osmom razredu gimnazije. Ravatelj gimnazije bio je jedan priznati stručnjak, filolog. Kada ga je jednom prilikom jedan dječak upitao, koji je pravilan jezik, on je odgovorio, ština ili ijekavština, on je na to odgovorio da je pravilno govoriti i pisati sa jednim i sa drugim dijalektom. Uostalom je mora pariti kako govori narod, pa prema tome tako se mora i pisati, jer se u svakom za narod piše.

Postavlja se pitanje može li se usvojiti stanovite mog prijatelja, da našu lijepu ikavštinu potpuno ispuštimo i da usvojimo kao službeni naš jezik jedino ijekavštinu, te da idemo tako daleko, da članke naših ljudi i saradnika koji pišu sa ikavicom ispravimo na ijekavštinu. Moje je mišljenje da to ne možemo i njesmijemo raditi, jer bi to bio upravo grijeh prema prošlosti i što je važnije prema samom narodu. Ikaština je lipo i unilovučna, pa prema tome njesmijemo se čega stidjeti, ako sa ikaštinom govorimo i ako sa njome pišemo. Naš narod će mnogo raditi čitati jedan članak pisan ikavicom nego kojim drugim nariječjem, pa prema tome njesmijemo ni prava ni razloga da se ikavice odrekne.

Međutim, sasma je drugi slučaj sa našom Sokoljskom, koja govori sa ijekavicom. Ona rado čita ijekavicu, jer tako i govori!

Prema tome, postavlja se pitanje kako, da se piše u novinama. Moje je mišljenje da se ima ostaviti potpuna sloboda. Svaki ima pravo, da piše onako kako on zna i kakvo je kod svoje kuće naučio govoriti. Pisati se može podjednako: sa iekavicom i sa ikavicom. To je u ostalom nama svima jasno pa se toga moramo i držati.

Zato, neka u buduće nikome ne bude krivo, kada se piše sa ikavicom ili sa ijekavicom, jer je ona podjednako naša. Potrudimo se, da ne stavljamo diaku na jaje ka, da je već nismo našli u samom jaju.

N. N.

Dragim materijama, prijateljima i poznanicima
Prijatno uzvratio praznike želi

Vlasnik: Zsigmond Vilmos, ZOMBOR
Clan Bialozna - PETŐFI 8 TELEFON: 369

Vukičević S. i Drug

gvođarska radnja

ZOMBOR

Osnovana 1950

Telefon: 73

*****

Oglašuj
u našem listu

*****

SCHEURER GASPAR
sajdiša i drugaraj
najbolji nabavjački izvor
ZOMBOR, Petőfi ul. 13 Telefon: 265

„MADJARSKI USKRS“ Ministar narodne odbrane Antal István održao je govor na radiu

Na veliku subotu u okviru predškolskih emisija madjarskog radija, održao je govor ministar narodne odbrane g. Antal István o madjarskom Uskrsu. Naglasio je u svome govoru, da je Velika subota dan uskrsnuća, karakterističan madjarski praznik. Uvekovima je ovaj narod nehrojno puta sticao svoju moralnu snagu iz ideja Uskrsa, idući putem iskušenja. Naš Uskrs — rekao je g. An-

tal — bio je prije hiljadu godina kada smo se od oblake ruke kraja Svetloga Štpana pripovorili u svetilni hračunava, drugi Uskrs bio je posli aonake tragedije, a treći, koji je najveći primjer, bilo je trisanonsko uskrsnuće, koje je našo vostonu sa historijskim radom i imenom našega vođe, ljubljenog Gospodina Regenta.

Poglavnik Hrvatske Ante Pavelić kod Hitlera

Vodja i kancelar Rajha Adolf Hitler primio je u svom Glavnom stanu Antu Pavelića, poglavnika Hrvatske države. To je već sedma država koja priko svoga šefa, odnosno državnika uzima učesća u protećnim diplomatskim akcijama. Dosada su ovi poglavari, odnosno državnici posjetili Hitlera u Glavnom stanu: Boris Bugarski kralj, Antonescu šef rumunske države,

ve, Mussolini, regent Horthy, Quisling norveški predajnik vlade. Tiao šef Slovačke i sada Pavelić. Prema izdatom zvanim saopćenju Hitler je 27. aprila primio poglavnika, s kojim je vodio značajne razgovore političke i vojne naravi u vezi daljnje zajedničke borbe protiv boljševizma i anglo-američke plutokracije.

Telegram dr. Mile Budaka novog hrvatskog ministra Kállay-u

Novi hrvatski ministar za vanjske poslove dr. Mile Budaka, prilikom stupanja na dužnost, uputio je srdačan telegram pred-

sjedniku vlade i ministru vanjskih posala g. Kállay Miklósu.

Ratni gubici Sjedinjenih Država

Prema izveštaju iz Washingtona, severno-američki gubici od početka rata u mrtvima,

ranjenima i zarobljenicima iznose 51.600 suvozemne vojske i 24.460 mornarici.

Poslanstvo Sjedinjenih Država iz Helsinkia seli se u Stokholm

Kako obavještnje agencije javljaju Poslanstvo Sjedinjenih Država dobilo je nalog da se seli iz Helsinkia u Stokholm. U toku prošle nedjelje veći dio činovništva se već

otselilo. Britanska obavještnja služba tvrdi da je to obična administrativna mjera i da u odnosu između Finske i Sjedinjenih Država nema novoga momenta.

Otvara se izložba za ratno snabdevanje u Poljoprivrednom Muzeju u Budapesti

Drž. Chemički Institut prilikom 60. godišnjice svog opstanka i u Poljopriv. Muzeju, koji se nalazi u Városliget-u, priredjuje interesantnu izložbu. Na to izložbi u naturi i u oglednim slikama biće prikazana borba za očuvanje ljudske i životinjske hrane, dalje biće prikazana važnost i uloga vitamina u vezi sa današnjom ishranom. Posebno mjesto će imati na izložbi uljano i vianasto bilje, dalje sve u vezi sa aktualnim pitanjima gojenja soja graška, pirinča, sladkog sira i t.

d. Sa praktičnog gledišta vrlo će poučan biti onaj dio izložbe, koji se bavi pitanjem ekološkog gojenja svinja, dalje sušenjem stočne pice i sve što spada u ratnu ishranu stoke. Osim gore navedenog daće se iscrpna slika i pregled o svemu, što spada u okvir današnje ratne ishrane. Izložba se otvara 16-og maja ove godine i zbog svoje savremenosti probudjuje veliko interesovanje u općinstvu.

Viliki uspjeh Karagićeve glume „Svijest“ u Bácsalmásu

Bunjevačka kazališna omladina u Bácsalmásu predrla je prvi dan Ukrsna 25. aprila vrlo uspjehu kazališnu predstavu. Na rasporedu bio je Karagićev poznati kazališni komad gluma iz bunjevačkog narodnog života u 3 čina „Svijest“. Sama predstava je kako u moralnom tako i u materijalnom pogledu vanredno uspjeha. Predstavljajući i predstavljajući slušavili su ozbiljno svoje uloge i svi do jednog uživljeli su se u njih tako da je cijela dramska radnja toga nošega najboljeg nacionalnog komada bila jedna cjelina. Glumci i glumice bili su sljedeci: Julka Unji,

kao Roza, Katica Ninčević u ulozu Zlatice bila je odlična, prirodnije ne bi odigrala ni sama bogodana glumica. Mariška Jambor (Mara), Janja Ševarec, Mariška Petrekanić u ulozu Katicice bila je zlatna. Matija Petrić, Ana Pluković, Joso Bende, kao Peić, posve prirodan je bio, Antun Prikidanić (kao Mate) odlično je pravog pravcačkog seoskog trgovca Mrnane, Laza Horvat, bio je vrlo dobar u ulozu nagle all popustljive naravi Grge, Bora Lazarević, kao Joso, bio je odličan, Joso Petrekanić u ulozu dida Marka ostavio je nezaboravni dojam, Ivan Benak

u ulozu Dr.-a Wilda bio je tragikomična figura, koja je razveselila oduševljeno općinstvo, a naročito Josu Pluković nasimjao je razdragano publiku u pijano ulozu Kantora. I cigani bili su svi na mjestu s kojima se općinstvo, izgleda, najbolje zabavljalo: Anđrija Delić, Joso Mohai, Mate Prikidanić. Bili su dobri i mali Joso Rudić (Jasica), te Pajo Prikidanić i Vranje Petrekanić.

Takva ljepra i vrlo uspjeha kazališna predstava ima vrlo dubok narodno-prosvjetni značaj. Kako je poznato naš omladinski nezavisni javni radnik uopće u majci domovini uvraženi g. Antun Karagić osnovao je prije 12 godina kao 17 godišnji mladić prvo bunjevačko seosko kazališno društvo uopće u Madjarskoj. Ne dugo po njegovu primjeru i propagandi počela se po svim našim selima osnivati društva kazališnih dobrovoljaca. Sada nema već ovdje sela gdje bi od vremena do vremena priredjivale kazališne predstave.

Vojnički ljeknik i budućnost ratnih ranjenika

Zadaća je bolničkog zbora svake vojske, a osobito vojničkog ljeknika, da se u što većoj mjeri očuva ranjenik od teških posljedica nesreće na bojištu. U lakšim slučajevima briga svršava u trenutku, kad začuči zana. Drugije je u onim vođenjima, koje je njihova rana ili bolest izbacila iz gradjanskog zanimanja. Na takovih slučajeva ovaj rat ne pokazuje srazmimo toliko, kao prijašnji ratovi.

Traba razlikovati među onima, koji su izgubili udove i onih, koji su pretrpili štetne posljedice izmanje radnu sposobnost. Vojnički ljeknik prave moderne vojske traba proučavati mogućnost kasnijeg uposlojenja dotičnog ranjenika. Tko je izgubio desnu nogu, ne dolazi u obzir za stanovite poslove. Ne će moći doći u teške terete, ne će se moći sagibati, raditi stojeći, kretati se listvama, skelama ili slobodnim brvima.

Drugi slučaj, koji traži u još većoj mjeri stručnu procjenu: povrdom mozga ili oboljenja unutarjeg uha, bolesnik može izgubiti ostali ravnotežu. Takav čovik ne smi raditi na skelama, listvama, brvima, dizalicama, ali ne smije raditi ni kod otvorenih vrata, nad kolovozima, nad vodom ili kod strojeva, koji se brzo kreću.

Tako se može navadjeti niz primjera, koje vojnički ljeknik traba uzeti u obzir. Prijašnji pojam „skrbi“ imao je nešto pruzuk po saučesku, milosrdju i milostinji, dok je danas dobio mnogo pllemenitiji značaj. Sadržaj te riječi danas obuhvata u dilo privredno zalvažnost države i naroda, što je za njih čarna dužnost.

Invalid traba načelno biti smišten bilo u starom ili u novom urednom zvanju. Naopako bi bilo, kad bi se htjelo, da invalidi budu krasopis, pravopis, slonografiju, pisanje na stroju, a moguće i kodjer gramatičku i povist. Time bi došlo do preopterećenja ponude trgovačkih i uredskih stila. Upravo ratni invalidi našelje mogu izdati nešto za zdravim silama u zvanjima sa prevlje ponuda. Jednako je važno, da invalidi budu opet uvježbani za svoje zvanje ili za koje novo zvanje. Vojnički ljeknik ima zbog toga odmah pristupiti svim mjerama što mu stoji na raspolaganje u najvećem općinstvu u svakoj moderno uređenoj državi, i njegova je dužnost, da onespobojenost ratnih osposobi za aktivni stvaralački rad u narodnoj zajednici.

Časna je dužnost čitavog naroda, da otvori povoljne mogućnosti za budućnost onih, koji su za svoj narod izvrtili zdravlje ili dilove svoga tla. Vojnički se ljeknici osobito vižavaju u poznavanju ljudi i njihova je čarna dužnost, da se privrate posla za spas budućnosti ratnih invalida.

Литература

Наше Новине, сви бројеви http://www.biblioso.org.rs/digitalna_zbirka.php?lng=ci
Копоран, Г; Пластишић, Н. (2015) *Каталог изложбе Век и по сомборске штампе*,
Градска библиотека ``Карло Бијелицки`` у Сомбору, Сомбор: Билбордпринт.

Vladimir Jerković

NAŠE NOVINE¹⁷: POLITICAL, ECONOMICAL AND SOCIAL MAGAZINE 1943-1944

Summary

Naše novine were, prevalently, a political magazine that contained columns from the fields of economy and social topics. The primary objective of this magazine was strengthening the ongoing croatianization of Bunjevac and Šokac people during the occupation of Sombor in the World War II by the military forces of Hungarian fascist troops. The magazine was published in Sombor from the 2nd April 1943 until the 6th October 1944. The conceiver, publisher and editor of this magazine was Grga Vuković, a lawyer from Sombor. This magazine can be found in the fundus of local periodicals in the City library ``Karlo Bijelicki`` in Sombor and it represents a certain reminiscence of the times and particular, mostly nationalistic, as well as political goals that were approved by the occupying forces so as to make the Bačka region, at least seemingly, a Croat historical and national domain, just as Srem region factually had become since it was a part of the Independent State of Croatia (NDH). The articles any reader may come across represent an evidence of the maltreatment of certain national and ethnic groups with the objective to re-qualify some deeply rooted ethnicities that existed in this area for centuries. The most influential Croat part of the times (HSS) did it in order to convert Bunjevac and Šokac people into Croats. The pursuits of Grga Vuković not only in this magazine but also as a representative in the Budapest Parliament and as a journalist was directed towards awakening Croats` national awareness, warding off decroatization of the aforementioned ethnic groups and arranging the best possible relations with the fascistic government, as it is quite evident in the contents of this magazine. The author of this article tends to enlighten this part of Sombor, but also national history, the author`s intentions are to emphasize the tendencies this magazine had been creating throughout its

---

17 In English the translation of the magazine would be *Our newspaper*.

columns and the role it had in the war times so as to preserve from the oblivion some historical facts quite important for a better and more correct understanding of contemporary issues and tendencies we face within the domain of political activities of some representatives and associations of ethnical minority in the Republic of Serbia nowadays.

Keywords: *Naše novine*, dr Grga Vuković, Croats, Šokac people, Bunjevac people, Sombor, World War II.